

RAZVOJNI PROGRAMI KAO MOTIVACIJA ZA UDRUŽIVANJE RADA I SREDSTAVA INDIVIDUALNIH PROIZVOĐAČA

U V O D

Brži razvoj proizvodnje na individualnim gospodarstvima najuže je povezan s udruživanjem rada i sredstava u interesantne programe. Dostignuta razina znanstvenog rada u nas i svijetu omogućuje svakom individualnom poljoprivredniku da radeći na specijaliziranom proizvodnom ili mješovitom programu ostvaruje isti ili veći osobni dohodak kao i visokokvalificirani radnik. Takvu razinu proizvodnje nije moguće postizati na individualnom gospodarstvu bez korištenja svih resursa tog gospodarstva povezano s udruživanjem s drugim gospodarstvima. Na toj se osnovi vrši usmjerenje udruženih poljoprivrednika na atraktivnu proizvodnju te se takva gospodarstva mogu nazivati usmjerenim na robnu proizvodnju. Za razliku od usmjerenih gospodarstava na jednu robnu proizvodnju najveći će broj gospodarstava u SRH ostati i dalje višerobna. Višerobna gospodarstva s kombinacijom stočarstva i biljne proizvodnje isto tako omogućuju ostvarenje efekata proizvodnje na razini osobnih dohoda visokokvalificiranih radnika.

Dostignuta razina standarda u nas zahtijeva od svih proizvodnih programa, a posebno na individualnim gospodarstvima da realizacijom tih programa jedno domaćinstvo godišnje ostvari najmanje 120.000 d neto prihoda za uloženi rad i sredstva. Rukovodeći se ciljem da individualni poljoprivrednik na svom gospodarstvu ostvaruje prihode za dostignuti prosječni standard industrijskog radnika ako ne i više, stručne službe nude model-programe za usmjerena specijalizirana individualna gospodarstva i za višerobna gospodarstva.

1. Usmjereni specijalizirani robni gospodarstva

Pretpostavka za uvođenje specijalizirane robne proizvodnje za jedno gospodarstvo prije svega je veličina gospodarstva.

Gospodarstvo ispod 5 ha oranica ili zemljišta s vinogradom i voćnjakom treba i dalje biti višerobno usmjerenja. S površinom od 5 do 10 ha oranica vlastitog posjeda, gospodarstvo može biti s usmjerenom proizvodnjom. Udruživanjem procesa rada, sredstava i zemljišta između usmjerenih gospodarstava i ovih s potrošnjom u preradi ili na drugom tržištu mogu se ostvariti prihodi koji osiguravaju visinu osobnog dohotka po gospodarstvu preko 10.000 d mjesečno.

Dr Ivan Novak, dipl. inž., znanstveni savjetnik

Poljoprivredni centar Hrvatske Zagreb

Usmjerena specijalizirana robna proizvodnja pretpostavlja udruživanje više gospodarstava u jednom selu ili naselju te omogućuje udruživanje na teritorijalnom, a i proizvodnom principu.

Udruživanje usmjerenih gospodarstava u isto vrijeme osigurava veće serije roba, a i stabilnost u ponudi roba. Stabilnost u ponudi roba zahtijeva udruživanje samih individualnih proizvođača te ovih s osiguranom potrošnjom na dohodovnim odnosima.

Usmjerena specijalizirana robna proizvodnja zahtijeva i novi pristup komasaciji zemlje. Komasačija više parcela u jednu veću parcelu ne sadrži veliki korak naprijed u tehnologiji. Komasačija zemlje usmjerenih gospodarstava na jednu kulturu čini osnovu za novu tehnologiju, a puni uspjeh postižemo tek komasacijom kultura za poznatog kupca.

2. Višerobna gospodarstva

Gospodarstva s manjim površinama od 5 ha ili s više radne snage opredjeljivat će se i dalje na višerobnu proizvodnju. Usmjerenje na proizvodnju povrća, duhana, grožđa ili voća s uzgojem rasplodnog materijala u stočarstvu omogućuje isto tako prihod koji osigurava osobni dohodak po domaćinstvu iznad 10.000 d mjesečno.

Najveći broj individualnih domaćinstva u SRH opredjeljivat će se na višerobnu proizvodnju, a za koju se ne mogu davati tipizirana rješenja. Višerobna proizvodnja omogućuje prije svega udruživanje na teritorijalnom principu te će biti i najšira motivacija za organiziranje zadruga ili OOK na teritorijalnom principu.

3. Stručna poljoprivredna služba u funkciji proizvodnje

Usmjerena specijalizirana i višerobna gospodarstva udružena u svoje zadruge ili OOK kao neminovni dio procesa rada iziskuju organiziranu stručnu službu. Organizirana stručna služba može biti najefikasnija ako se nalazi kao samoupravno organizirani dio veće zadruge ili radne organizacije. Ovako organizirana stručna služba, u funkciji organiziranih proizvođača čini osnovnu tehnološku službu. Za više zadruga ili OOK u kojima se ne može samoupravno organizirati stručna služba treba se takva služba organizirati u SOUR-u ili složenoj zadruzi.

Poljoprivredna stanica ili OOUR-a poljoprivredna služba uz tehnološku funkciju treba obavljati i poslove javnog karaktera s izdvajanjem certifikata ili potvrda, ispitivati sorte, gnojiva, mehanizacije, zaštitna sredstva itd. Osnovna tehnološka služba u zadruzi ili radnoj organizaciji ne vrši javne poslove nego radi samo na proizvodnom programu zadruge, radne organizacije, kooperanata i SIZ-a za unapređivanje poljoprivrede.

Znanstvene radne organizacije i obrazovne institucije svoju djelatnost vrše putem stručne poljoprivredne službe.

Osnovu za bržu primjenu i razvoj usmjerenih specijaliziranih robnih proizvođača čine samoupravno organizirane stručne službe unutar nosioca razvoja kao i postojeće poljoprivredne i veterinarske stanice.

I. Programi usmjerenih specijaliziranih udruženih individualnih proizvođača

A) ZAJEDNIČKI PROGRAMI ZA NIZINSKO, BRDSKO-PLANINSKO I MEDITERANSKO PODRUČJE SRH

1. Program reciklusa proizvodnje krme, mlijeka i repromaterijala goveda

Na 10 ha oranica po domaćinstvu nizinskog i mediteranskog područja ili 20 ha oranica i 20 pašnjaka brdsko-planinskog područja moguće je proizvesti s 10.000 kg krmnih jedinica po ha i s 1.000 kg probavljivih bjelančevina na nizinskom području s 5.000 kg krmnih jedinica po ha na brdsko-planinskom području hrane za 20 krava.

Na toj je osnovi moguće podići zasebnu staju s 20 krava te proizvodnjom po kravi od 4.000 litara mlijeka proizvesti ukupno 80.000 litara mlijeka godišnje. Uz takvu proizvodnju dobiva se za tržište i 18 teladi.

Najveći broj proizvođača će i dalje graditi zasebne staje te proizvoditi krmu na odvojenim parcelama.

Razvojna tendencija udruživanja treba počivati na udruživanju putem komasacije parcela kao i gradnji zajedničke staje za više udruženih proizvođača.

Tehnološki proces proizvodnje krme sa 10.000 krmnih jedinica po ha bazira se na kukuruza za silažu sa **30% suhe tvari**. Prinos mora biti 100 q tehnički zrelog zrna sa 30% vlage. Ovaj se prinos postiže bez teškoća upotrebom gnojivke iz staje ili stajnjaka s dodatkom mineralnog gnoja.

Sa 100 mtc tehnički zrelog kukuruza s 30% vlage dobiva se s oklaskom i stabljikom oko 450 q mase ili do 130 q suhe tvari po ha. Siliranje čitave stabljike s klipom ne dobiva se dovoljno energije za planiranu proizvodnju od 4.000 l godišnje mlijeka po kravi. Čitavoj stabljici s klipom treba zbog nadopune energije dodati i samljeveni klip ili zrno.

Na dvije trećine silaže čitave stabljike s klipom dodaje se u jednom sloju jedna trećina mljevenog klipa ili zrna. Siliranje se obavlja u trenč ili toranj silosu u roku od 7 dana. Silo masa se dobro nagazi i eventualno pokrije.

U silo masu čitave stabljike kukuruza može se slojevito dodavati zelena djetelina, trava, krmni kelj, vlažni repini rezanci, ljuške graška, graha i drugi otpadni zeleni materijali. Bitno je utvrditi moment početka siliranja, a to se može utvrditi na osnovi crnog sloja u klici zrna kukuruza. Siliranje može započeti kada **crni sloj ima 50% klica zrna**.

Trenč silosi se mogu graditi od različitog materijala kao i staje te gnojna jama. Poljoprivredni centar Hrvatske posjeduje tipske projekte za silose staje i gnojne jame za 10, 16 i 20 krava po domaćinstvu kao i za udružene staje.

Stočarska selekcijska služba može za svaki novi objekat osigurati kvalitetnu pasminu za uzgojni smjer mlijeko-meso ili pak mliječno govedo.

Reprociklus krma-mlijeko-telad iziskuje liniju tehnike za koju je nužno udruživanje sredstava i rada.

Motivi udruživanja u reprociklusu mlijeko-telad-krma:

- zajedničko projektiranje procesa
- zajednička nabava opreme
- zajednička gradnja staje i silosa
- zajednički kombajn za silažu
- zajednički kombajn za klip ili zrno
- zajednička cisterna za gnojavku
- zajednički tarup za kukuruzinac
- zajednički rad sa najmanje tri traktora pri siliranju
- zajednička sijačica
- zajednička prskalica
- zajednička nabava krava
- zajednička nabava sjemena, gnojiva, herbicida
- zajednička prodaja mlijeka i teladi
- zajednička nabava superkoncentrata
- zajednička stručna služba
- zajednički zahtjev za kredite
- zajedničko obrazovanje

Udruživanje individualnih proizvođača međusobno na osnovi spomenutih motiva osnova je za daljnje udruživanje zadruge ili OOK sa mljekarstvom ili mesnom industrijom.

Prema izrađenom investiciono-ekonomskom elaboratu s idejnim rješenjem za reprociklus 10 ha — 20 krava — 80.000 litara mlijeka — 18 teladi potrebno je investirati:

Kompletan inženjering	1,600.000 d ili
Vlastita režija domaćinstva	850.000 d

Prema postojećoj ponudi kredita nužno je vlastito učešće od 30%. Krediti se za reprociklus mlijeko-krma dobivaju iz više izvora.

Financijsku konstrukciju svaki udruženi investitor može dobiti od Poljoprivrednog centra Hrvatske.

Prema svim pokazateljima proizvodnje i ulaganja iz reprociklusa mlijeko-telad-krma domaćinstvo godišnje ostvaruje čisti dohodak od 120.000.

2. Program reprociklus tova goveda — proizvodnja krme

Na 10 ha oranica po domaćinstvu na nizinskom području, a 20 ha oranica i 20 ha pašnjaka na brdsko-klaninskom području moguće je proizvesti s 10.000 krmnih jedinica po hektaru i 1.000 kg probavljivih bjelančevina na nizinskom i 5.000 kg na brdsko-planinskom području dovoljno krme za 60 komada tovljenika.

Pretpostavka ekonomskog uspjeha svog reprociklusa se sastoji u osiguranju punog obroka za dnevni prirast od 1100 grama silažom kukuruza uz dodatak ureje. Sa 100 mtc tehnički zrelog zrna kukuruza s 30% vlage dobiva se oko 450 mtc silo-mase ili 130 mtc suhe tvari pa ha. Puni obrok se dobiva ako se na dvije trećine silirane isjeckane čitave stabljike s klipom silira jedna trećina mljevenog klipa ili zrna. Upotrebom gnojivke iz staje s rešetkastim podom ili stajnjaka s dodatkom umjetnog gnoja bez teškoća se postiže 100 mtc vlažnog zrna po ha.

Najveći broj tovljača goveda će i dalje graditi zasebne staje za tov te proizvoditi krmu na odvojenim parcelama.

Razvojna tendencija udruživanja treba počivati na udruživanju više tovljača na gradnji zajedničke staje i komasacije parcela za zajedničku proizvodnju krme i upotrebu mehanizacije.

Siliranje čitave stabljike kukuruza sa slojem mljevenog klipa ili zrna nikako ne smije početi prije nego klica zrna kukuruza ima najmanje 50% crnog sloja.

U tom se momentu dobiva optimum suhe tvari za siliranje. Silo-masi kukuruza za tov goveda mogu se dodavati u sloju i vlažni repini rezanci, djeteline, trave ili ljuške graška.

Trešč silos se može graditi od različitog materijala kao i staje s gnojnom jamom. Poljoprivredni centar Hrvatske ima tipske projekte za tov goveda za 40, 60, 80 i 100 komada po domaćinstvu.

Najveći broj krava osjemenjeno je spermom očeva koji daju u potomstvu dobra svojstva za tov. Prilikom nabave teladi za tov treba tražiti porijeklo oca s poznatim svojstvima za tov.

Reprociklus meso-govedo krma iziskuje liniju tehnike za koju je nužno udruživanje rada i sredstava. Motivi udruživanja u reprociklusu govede meso-krma su:

- zajedničko projektiranje procesa
- zajednička gradnja objekata
- zajednička nabava opreme
- zajednički kombajn za silažu stabljike
- zajednički kombajn za klip ili zrno
- zajednička cisterna za gnojivku
- zajednički tarup za kukuruzinac
- zajednički rad tri traktora
- zajednička nabava teladi
- zajednička nabava ureje
- zajednička stručna služba
- zajednički zahtjev za kredit
- zajedničko obrazovanje

Udruživanje individualnih proizvođača na reprociklusu govede meso-krma međusobno ubrzavat će udruživanje s industrijom mesa ili vanjskom trgovinom.

Prema izrađenom investiciono-ekonomskom elaboratu s idejnim rješenjem za reciklus 10 ha — 60 tovljenika — 20.000 kg mesa potrebno je investirati.

Kompletni inženjering	850.000 d ili
Vlastita režija domaćinstva	550.000 d

Prema postojećoj ponudi kredita nužno je vlastito učešće od 30%.

Financijska konstrukcija za svakog udruženog investitora dobiva se od Poljoprivrednog centra Hrvatske uz investiciono-ekonomski elaborat.

Prema svim pokazateljima iz investiciono-ekonomskog elaborata za reciklus tov goveda — krma domaćinstvo godišnje može ostvariti čisti dohodak od 120.000 dinara.

3. Program reciklusa uzgoja krmača i krme

Na 10 ha oranica po domaćinstvu nizinskog područja ili 20 ha oranica brdsko-planinskog područja te 10 ha oranica mediteranskog područja moguće je proizvesti s 10.000 kg krmnih jedinica i 1.000 kg probavljivih bjelečevina po ha na nizinskom području i 5.000 kg na brdsko-planinskom području dovoljno hrane za 50 krmača.

Na toj se osnovi može podići zasebna staja za 50 krmača ili udružena sa više uzgajivača prasadi za tov ili rasplod. S 50 krmača jedno domaćinstvo godišnje proizvodi 1.000 komada prasadi za tov.

Najveći broj proizvođača će i dalje graditi zasebne svinjce za uzgoj prasadi te proizvoditi na odvojenim parcelama kukuruz i lucernu.

Razvojna tendencija udruživanja treba počivati na udruživanju u gradnji zajedničkih objekata za krmače za više proizvođača i komasaciji parcela za zajednički program proizvodnje krme.

Tehnološki proces za proizvodnju 100 mtc vlažnog zrna kukuruza po ha je poznat. Siliranjem mljevenog vlažnog zrna s 30% vlage u trenč silos ili silo toranj dobiva se kvalitetna energetska hrana za krmače. Samo 15 dana iza prasnja krmače ne konzumiraju vlažno zrno nego gotov koncentrat. Sve ostalo vrijeme mogu konzumirati silirano mljeveno zrno kukuruza.

Mljevenom zrnu sa 30% vlage može se u slojevima dodavati sjeckana lucerna. S dvije trećine siliranog mljevenog zrna kukuruza i jednom trećinom silirane lucerne dobiva se puni obrok za krmače. Superkoncentrat se dodaje prema tablici ishrane.

Trenč silosi ili silo tornjevi mogu se graditi od različitog materijala kao i staje za krmače i gnojne jame.

Poljoprivredni centar Hrvatske posjeduje tipske projekte staja za 20, 30, 40 i 50 komada krmača po domaćinstvu kao i za udružene staje.

Stočarsko selekcijska služba može za svaki novi objekat osigurati kvalitetan rasplodni materijal koji sa 2,4 prasnja godišnje osigurava najmanje 20 odbijenih prasadi.

Reciklus krmače-prasad-krma iziskuje liniju tehnike za koju je nužno udruživanje sredstava i rada.

Motivi udruživanja su u reciklusu krmače-prasad-krma:

- zajedničko projektiranje procesa
- zajedničko podizanje objekata
- zajednička nabava opreme
- zajednička nabava kombajna za mljevenje zrna
- zajednički tarup za kukuruzinac
- zajednička cisterna za gnojavku
- zajednički rad sa tri traktora
- zajednička sijačica
- zajednička prskalica
- zajednička nabava repromaterijala
- zajednička prodaja prasadi
- zajednička nabava koncentrata i superkoncentrata
- zajednička stručna služba
- zajednička nabava kredita
- zajedničko obrazovanje

Prema izrađenom investiciono-ekonomskom elaboratu s idejnim rješenjem za reciklus 10 ha — 50 krmača — 1.000 prasadi potrebna je investicija:

Kompletan inženjering	950.000 d ili
Vlastita režija domaćinstva	550.000 d

Prema postojećoj ponudi kredita nužno je vlastito učešće od 30%. Krediti se za ovaj reciklus dobivaju iz više izvora.

Financijsku konstrukciju svaki udruženi investitor može dobiti s investiciono-ekonomskim elaboratom u Poljoprivrednom centru Hrvatske.

Prema svim pokazateljima investiciono-ekonomskog elaborata reciklus 50 krmača i 1.000 prasadi na 10 ha osigurava domaćinstvu godišnje čisti dokodak od 150.000 dinara.

4. Program reciklusa tova svinja i proizvodnje krme

Na 10 ha oranica po domaćinstvu nizinskog područja ili na 20 ha oranica brdsko-planinskog područja moguće je proizvesti po ha 10.000 kg krmnih jedinica u nizinama i 5.000 kg na brdsko-planinskom području, a dovoljno energetske krme za tov 500 komada svinja po domaćinstvu. Specijalizirano domaćinstvo za tov svinja dobiva prasad od 25 kg težine specijaliziranih domaćinstava za proizvodnju prasadi.

Najveći broj proizvođača će i dalje graditi zasebno svinjce za tov i proizvoditi kukuruz na odvojenim parcelama.

Razvojna tendencija udruživanja treba se bazirati na zajedničkim objektima za tov i komasaciji parcela za proizvodnju kukuruza. Tehnološki proces za proizvodnju krme s 10.000 kg krmnih jedinica po ha je poznat. Prinos se sigurno postiže upotrebom gnojavke te dodatkom potrebnih količina umjetnog gnoja.

Zrno kukuruza s 30% vlage, a to je trenutak kada 50% klica na zrno ima **crni sloj** skida se kombajnom za mljevenje zrna te silira u trenč silos ili silo toranj.

Silirano vlažno zrno kukuruza koristi se u tovu od samog početka tova pa do završetka uz dodatak superkoncentrata i to u većim količinama na početku, a malim na završetku tova.

Siliranje vlažnog zrna kukuruza za tov svinja obavlja se najdulje u jedan silos 7 dana. Mljeveno zrno se dobro nagazi i pokrije folijom. Nakon 25 dana se može silirano zrno koristiti.

Treću silos ili silo toranj gradi se od različitog materijala kao i svinjac te gnojna jama.

Poljoprivredni centar Hrvatske posjeduje tipske projekte za 100, 200, 300, 400 i 500 komada svinja u turnusu kao i za udružene staje.

Reprociklus tov svinja-kukuruz iziskuje liniju tehnike za koju je nužno udruživanje sredstava i rada.

Motivi udruživanja su u reprociklusu tov svinja-kukuruz su slijedeći:

- zajedničko projektiranje procesa
- zajednička izgradnja objekata
- zajednička nabava opreme
- zajednička nabava čekićara i kombajna
- zajednička nabava tarupa za kukuruzinac
- zajednička nabava cisterne za gnojavku
- zajednička nabava sijačice
- zajednička nabava prskalice
- zajednički rad tri traktora
- zajednička nabava prasadi
- zajednička nabava sjemena, herbicida i gnojiva
- zajednička nabava superkoncentrata
- zajednička stručna služba
- zajednička nabava kredita
- zajedničko obrazovanje

Međusobno udruživanje specijaliziranih individualnih proizvođača na osnovi spomenutih motiva u njihove zadruge ili OOK pretpostavlja i daljnje udruživanje sa mesnom industrijom.

Prema izrađenom investiciono-ekonomskom elaboratu sa idejnim rješenjem za reprociklus 10 ha oranica — 500 komada svinja u tovu potrebno je investirati:

Kompletni inženjering	950.000 d ili
Vlastita režija domaćinstva	550.000 d

Prema postojećoj ponudi kredita nužno je vlastito učešće domaćinstva od 30%.

Financijska koinstrukcija za svakog investitora dobiva se od Poljoprivrednog centra Hrvatske uz investiciono-ekonomski elaborat.

Prema svim pokazateljima iz investiciono-ekonomskog elaborata reprociklus 10 ha oranica-tov svinja osigurava domaćinstvu godišnje čisti dohodak od 150.000 din.

5. Program reciklusa tova brojlera i proizvodnje krme

Na 10 ha oranica nizinskog i mediteranskog područja ili na 20 ha oranica brdsko-planinskog područja s prinosom zrna kukuruza za siliranje od 100 mtc po ha može se tovit 10.000 komada brojlera u turnusu. Uz silirano mljeveno zrno kukuruza s 30% vlage obavezno se dodaje superkoncentrat s dodatkom siliranog zrna 10% u početku tova i 50% na završetku tova. Reciklus predviđa isporuku 100.000 kg prirasta mesa godišnje.

Tehnologija proizvodnje 100 mtc vlažnog zrna kukuruza po ha sa upotrebom gnoja iz objekata za tov brojlera uz dodatak mineralnog gnoja je poznata.

Treću silosi ili silo-toranj za vlažno zrno kukuruza kao i za superkoncentrat gradi se iz istog materijala kao i objekti za brojlere.

Projekte kao i inženjering usluge za objekte za tov brojlera daje više organizacija a u SRH kompletno »Oprema« Ludbreg s građevinskim partnerima.

Jednodnevni pilići se ugovaraju za veći broj društvenih gospodarstava koja posjeduju inkubatore, klaonicu i tvornicu za superkoncentrate.

Prema investiciono-ekonomskom elaboratu za idejno rješenje tovilišta za 10.000 komada brojlera u turnusu potrebna je investicija:

Kompletni inženjering	1.100.000 d ili
Vlastita režija domaćinstva	750.000 d

Prema uvjetima kredita investitor treba uložiti 30% vlastitih sredstava.

Financijsku konstrukciju sa investiciono-ekonomskim elaboratom izrađuje »Oprema« Ludbreg kao i drugi proizvođači.

Prema investiciono-ekonomskom elaboratu sa 10.000 komada brojlera u turnusu domaćinstvo privređuje godišnje čisti dohodak od 200.000 dinara.

B) SPECIFIČNI PROGRAMI ZA REGIJE

I. Nizinsko područje

I/1 Program specijaliziranog gospodarstva za proizvodnju širokolisnog duhana

Gospodarstva do 10 ha mogu se specijalizirati za uzgoj duhana tipa »virginija«.

Prije svega za specijalizirano gospodarstvo potrebna komasacija parcela, ali se i bez komasacije omogućuje dobro gospodarstvo na bazi duhana, posebno za domaćinstvo s više radne snage.

Tehnologija proizvodnje širokolisnog duhana je ovladana te je projektira više radnih organizacija s pogonima za fermentaciju.

Motivi za udruživanje na bazi duhana se posebno ističu:

- zajednička gradnja sušara
- zajednička nabava sadilica
- zajednička nabava prskalica
- zajednička nabava kombajna
- zajednička fermentacija
- zajednička prodaja

- zajedničku nabavu sjemena, zaštitnih sredstava, herbicida, gnojiva
- zajednička stručna služba
- zajednička nabava kredita
- zajedničko obrazovanje
- zajednički rad na komasaciji parcela za duhan

Prema investiciono-ekonomskom elaboratu za 5 ha pod duhanom potrebno je investicija 350.000 d. Vlastito učešće u investiranju za proizvodnju duhana iznosi 30%. Godišnja ulaganja za proizvodnju po ha iznose 15.000 d s čistim prihodom po ha od 30.000 d ili po gospodarstvu godišnje s 5 ha 150.000 d.

I/2. Program specijaliziranog gospodarstva za proizvodnju merkantilnog krumpira

Gospodarstva do 10 ha u mogućnosti su da se specijaliziraju za proizvodnju krumpira.

Pretpostavka specijalizacije je komasacija parcela jednog domaćinstva i više njih zajedno za uzgoj krumpira. Sadašnja situacija traženje i prinosa krumpira omogućuje tu proizvodnju i na odvojenim parcelama.

Poljoprivredni centar Hrvatske nudi program s prinomom merkantilnog krumpira po ha od 400 mtc te troškovima po ha od 45.000 din i čistim prihodom od 30.000 d po ha ili sa 5 ha 150 d.

Motivi udruživanja za uzgoj krumpira su sljedeći:

- zajednička nabava sjemena
- zajednička nabava kombajna
- zajednička nabava sadilice
- zajednička nabava prskalice
- zajednički plasman
- zajednička stručna služba
- zajednička nabava kredita
- zajedničko obrazovanje

I/3. Program specijaliziranog gospodarstva za proizvodnju šećerne repe

Gospodarstva do 10 ha oranica mogu se opredijeliti na specijaliziranu proizvodnju šećerne repe i to najmanje na 5 ha. S 5 ha oranica treba proizvesti 25 vagona šećerne repe na kojoj se bazi godišnje može ostvariti 120.000 dinara čistog dohotka.

Motivi udruživanja na bazi proizvodnje šećerne repe su:

- komasacija parcela za zajedničku obradu
- zajednička nabava kombajna
- zajednička nabava sijačice
- zajednička nabava prskalice
- zajednička stručna služba
- zajednička nabava kredita
- zajedničko obrazovanje

Šećerane osiguravaju prihvati svih proizvodnih količina. Tehnologiju proizvodnje daju sve stručne službe i to za prinose iznad 500 mtc/ha.

I/4. Programi specijalizirane proizvodnje graška i mahuna

Gospodarstva do 10 ha površine mogu se specijalizirati za proizvodnju graška, a iza graška mahuna ili kupus.

Pretpostavka specijalizacije bazira na komasaciji parcela, ali se i na odvojenim parcelama može zajedničkom nabavom mehanizacije dobro gospodariti.

Tehnologiju proizvodnje graška, mahuna i kupusa daju stručne službe regija i radnih organizacija. S prinosom od 100 mtc graška i toliko mahuna po ha može se sa 5 ha površine privrediti čisti dohodak od 120.000 d po domaćinstvu.

Motivi udruživanja su slijedeći

- komasacija parcela
- zajednička nabava kombajna
- zajednička nabava sijačice
- zajednička nabava sjemena, zaštitnih sredstava, herbicida i gnojiva
- zajednička stručna služba
- zajednička nabava kredita
- zajedničko obrazovanje

Kontinuirani sistem sjetve graška i mahuna iziskuje plodored te se gospodarstvo može uz grašak i mahune opredijeliti na uzgoj manjeg broja stoke iz specijaliziranih programa stočarstva.

I/5. Program podizanja nasada višanja, oraha, krušaka i šljiva

Gospodarstvo do 10 ha mogu se specijalizirati za proizvodnju navedenih vrsta voća s osiguranim plasmanom.

Ulaganja po ha iznose 100.000 do 200.000 d te se s takvim ulaganjima s površine od 3 ha postiže čisti dohodak 120.000 d.

Tehnološke procese za podizanje i proizvodnju višanja, oraha, šljiva daje Institut za voćarstvo Zagreb, Voćarska stanica Zagreb i drugi ponuđači.

Motivi za udruživanje na bazi voćarstva su višestruki, a prije svega:

- zajednički rad na komasaciji
- zajednička obrada terena
- zajednička nabava mehanizacije
- zajednička nabava sadnica
- zajednička nabava prskalica
- zajednička nabava repromaterijala
- zajednička nabava kredita
- zajednička stručna služba
- zajedničko obrazovanje

Specijalizacija u voćarstvu omogućuje da se domaćinstvo bavi i jednim od programa iz stočarstva, ali manjim brojem stoke vezano na slobodne površine. Na toj se osnovi uvećava i mogućnost većeg prihoda.

I/6. Program specijaliziranog gospodarstva za proizvodnju vinskog grožđa

Gospodarstvo na 10 ha može se opredijeliti na proizvodnju vinskog grožđa. Program za čisti prihod od 120.000 d po domaćinstvu iziskuje površinu od 3 ha pod vinogradom s prinosom od 150 mtc grožđa po ha.

Ulaganja za podizanje 1 ha suvremenog vinograda prelaze 200.000 d ali se sa prinosom grožđa od 150 mtc po ha i cijenom 10 d po kilogramu investicija isplaćuje.

Tehnološki procesi za prinos grožđa iznad 150 mtc po ha su poznati, a čitavu investiciono-ekonomsku dokumentaciju s financijskom konstrukcijom nudi član »Poljoslužba« Voćarsko-vinogradarska stanica Zagreb, te Fakultet poljoprivrednih znanosti Zagreb.

II. Brdsko-planinsko područje

II/1. Program specijaliziranog gospodarstva za proizvodnju ovčjeg mesa

Gospodarstvo na brdsko-planinskom području sa 20 ha oranica, 20 ha pašnjaka i 30 ha pustopašice može prihvatiti specijalizaciju proizvodnje stada od 300 ovaca sa 400 prodanih jagnjadi. Program predviđa uz uređenje pašnjaka, proizvodnju silaže i sijena na oranicama.

Tehnološki proces takvog programa je poznat te se u Poljoprivrednom centru Hrvatske može dobiti tipski projekat za ovčarnik od 200, 300 i 400 komada ovaca.

Neophodnost realizacije ovog programa predstavlja komasacija parcela te pristup vodi i uređenju napajališta.

Motivi za udruživanje na programu proizvodnje ovčjeg mesa su slijedeći:

- zajedničko uređenje pašnjaka
- zajednička nabava materijala za ovčarnike i silose
- zajedničko uređenje napajališta
- zajednička nabava narasta
- zajednička prodaja
- zajednička nabava kredita
- zajednička stručna služba
- zajedničko obrazovanje

Specijalizirano gospodarstvo s proizvodnjom ovčjeg mesa ima osnove da sa 300 ovaca i 1,5 jagnjenja privredi čisti dohodak po domaćinstvu 120.000 din godišnje.

II/2. Program proizvodnje sjemenskih krumpira

Gospodarstvo sa 20 ha oranica na brdsko-planinskom području uz privlačenje jednog od programa iz stočarstva može uvesti specijaliziranu proizvodnju sjemenskog krumpira.

Proizvodnja sjemenskog krumpira na 3 ha osigurava sa 100 mtc sjemena po najmanje 150.000 d čistog dohotka po domaćinstvu godišnje.

Tehnološki proces osigurava Poljoprivredni centar Hrvatske sa korisnicima sjemena.

Specijalizacija na proizvodnju sjemena krumpira nalaže komasaciju parcela, ali se sa cijenom u prodaji sjemena proizvodnja može odvijati i na odvojenim parcelama.

Motivi udruživanja na sjemenskoj proizvodnji krumpira su:

- zajednički rad na komasaciji parcela
- zajednička nabava kombajna
- zajednička nabava sadilice
- zajednička nabava prskalice
- zajednička prodaja
- zajednička stručna služba
- zajednička nabava kredita
- zajedničko obrazovanje

III. Mediteransko područje

III/1 Program plastenika

Na površini od 0,5 ha — 2 ha može se organizirati proizvodnja pod platenicima. Platenici se grade iz metala i drveta u kojem slučaju investicija iznosi:

Kompletni inženjering za 1 ha:

drvena konstrukcija	2,000.000 din
metalna konstrukcija	6,000.000 din

Tehnologija proizvodnje povrća, cvijeća i gljiva pod platenicima je utvrđena te se njom postižu prihodi po ha godišnje od 2 milijuna dinara sa čistim ostatkom po ha od 300.000 do 800.000 din, a prema vrsti proizvodnje.

Motivi udruživanja na bazi platenika su:

- zajednička nabava konstrukcija
- zajednička nabava plastike
- zajednička nabava kredita
- zajednička nabava sjemena ili sadnica
- zajednička prodaja
- zajednička stručna služba
- zajedničko obrazovanje

Platenici od svih programa daju najveću vrijednost proizvodnje po ha kao i čisti dohodak za domaćinstvo.

III/2. Program proizvodnje ranog povrća

Gospodarstvo sa površinom od 3 ha na mediteranskom području ima uvjete da u proizvodnji ranog povrća ostvari uz osiguran plasman iste prihode kao u nizinskom području sa 10 ha.

Proizvodnja ranog krumpira, rajčica, krastavaca, paprike, salate, špinata, cvjetače, glavatica, lukovnjača i dr. tehnološki je utvrđena te ju projektiraju poljoprivredne stanice i razvojne službe na mediteranu te institut za jadranske kulture Split.

Ulaganja se po ha za rano povrće kreću od 120-250.000 din ali su i prihodi po ha 200-450.000 din, tako da se za 1 ha ranog povrća ostvaruje čisti prihod od 80-200.000 din.

III/3. Program proizvodnje sjemena lucerne u Istri

Klimatski uslovi u Istri omogućuju da se na osnovi društveno organizirane proizvodnje osiguraju dovoljne količine sjemena lucerke za domaće potrebe i izvoz. Potrebe sjemena lucerke prelaze 120 vagona godišnje, a uvozi se oko 100 vagona godišnje.

Tehnologija proizvodnje sjemena lucerke je poznata te se njom postiže po ha **800 kg** što daje po tržišnoj cijeni od **80 din/kg** ukupni prihod po ha **64000 din** i čisti dohodak po ha **45000 din**.

Udruživanjem rada i sredstava za specijaliziranu proizvodnju lucerke na 3-4 ha osigurava se po domaćinstvu iz takvog rada godišnje **120.000 din**.

III/4. Program proizvodnje maraske, breskve i mandarinke

Mediteransko područje obuhvaća oko 80.000 ha obradivih površina, a za proizvodnju južnog voća podesno je prema podacima JAZU i najmanje 20.000 ha.

Ulaganje po ha za južno voće se kreće oko 200.000 din, a ukupni prihodi osiguravaju čisti dohodak po jednom ha najmanje 80.000 din, a kod mandarinke i 200.000 din ali uz veća ulaganja.

Tehnologija proizvodnje južnog voća je ovladana te se može dobiti izvedbeni projekat kod svake poljoprivredne stanice ili instituta za jadranske kulture.

III/5. Proizvodnja stolnog grožđa

Mediteransko područje je u prednosti za proizvodnju stolnog grožđa. Ulaganja za podizanje 1 ha iznose oko 200.000 din, a troškovi proizvodnje po ha iznose iznad 35.000 d. Sa prinosom od 100 q stolnog grožđa po ha i cijenom od d po kg ukupni prihod iznosi 80.000 po ha ili čisti pri-

hod 35.000 din što iziskuje za čisti dohodak po domaćinstvū od 200.000 najmanje 2,5 ha.

Tendencija u podizanju vinograda treba biti na komasaciji parcela i udruživanju više proizvođača na plantažni uzgoj grožđa.

S A Ž E T A K

Učešće individualnih gospodarstava po kvalifikaciji površina broja stoke i domaćinstava u SRH zauzima pretežni dio proizvodnih kapaciteta. Kvantum kapaciteta ne predstavlja proizvodnu snagu bez društvene organiziranosti velikog broja malih domaćinstava. Kvalitetom samoupravnih odnosa malih domaćinstava, međusobnim udruživanjem te udruživanjem zadruga individualnih proizvođača s potrošačima mogu se iskoristiti prednosti u proizvodnji roba za tržište.

Društveno organizirana proizvodnja putem udruživanja zemlje, stoke, mehanizacije i rad uz učešće znanosti na interesantnim programima sigurno je privlačna osnova za usmjeravanje individualnih gospodarstava na specijaliziranu ili višerobnu proizvodnju.

Predloženim programima razvoja specijalizirane i višerobne proizvodnje motivira se na udruživanje najvećeg broja individualnih proizvođača u njihove zadruge ili druge oblike udruživanja.